

โครงการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมอยู่เย็นเป็นสุข : กรณีศึกษา
ตำบลท่ามะเตี๋ย อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง

DEVELOPING BETTER COMMUNITY RELATION THROUGH EDUCATION AND
SOCIAL INTERACTION: CASE STUDY: THAMADUA, SUB-DISTRICT,
BANG KAEW DISTRICT, PHATTALUNG PROVINCE

จันติมา จันทรเอียด¹, อัญญารัตน์ สุวรรณโน²

Jantima jan-ead¹, Anyarat suvanano²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาทุนทางสังคมที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชน วิเคราะห์กระบวนการความร่วมมือของชุมชน และศึกษากระบวนการเรียนรู้และภูมิปัญญาของชุมชน ตลอดจนวิทยาการสมัยใหม่ที่ใช้ในการจัดการชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข การวิจัยนี้ใช้กรณีศึกษาดำบลท่ามะเตี๋ย อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง โดยศึกษาความพึงพอใจของผู้นำเียนในการพัฒนาสังคมอยู่เย็นเป็นสุข การดำเนินงานโครงการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อการพัฒนาสังคมอยู่เย็นเป็นสุข และความร่วมมือของชุมชนในการพัฒนาความอยู่เย็นเป็นสุข การศึกษาโดยการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนา กลุ่ม พบว่าชุมชนแห่งนี้มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ภายในและภายนอกชุมชน ทุนสังคมที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตร เครือข่ายการศึกษาดูงานกับหน่วยงานภายนอกและการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ กับสถาบันการศึกษา โดยทุนชุมชนเหล่านี้ก่อให้เกิดกิจกรรมโฮมสเตย์ที่นำไปสู่การเพิ่มพูนศึกษาเรียนรู้ร่วมกับผู้นำเียนเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา; Assistant prof. Dr., Songkhla Rajabhat University, Thailand.

² อาจารย์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา; Lecturer, Songkhla Rajabhat University, Thailand.

ข้อเสนอแนะ การรวมกลุ่มของชาวบ้านตำบลท่ามะเดื่อ มีการรวมตัวไม่เป็นระบบ ควรมีการจัดการองค์กรที่มีแบบแผนและมีการตรวจสอบภายใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนศักยภาพและหนุนเสริมกิจกรรมขององค์กรชุมชนจากความต้องการของภาคประชาชน

คำสำคัญ: การเรียนรู้ของประชาชน, ชุมชนศึกษา, ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ABSTRACT

The purpose of this research was to determine the social factors in developing a better community relations for residents. The area of the research was Thamadua, Sub – district, Bang Kaeo District, Phattalung Province. The methodology to obtain the data was in-depth verbal questioning of several residents within the community. The questions involved the residents satisfaction with their present community relations and asked residents to suggest activities, actions and a basic knowledge base that would improve their life within the community. This community would be classified as rural and agricultural. The research found that the residents were familiar with their agricultural community neighbors but lacked the knowledge base of activities available within the adjacent more urban areas of the community. It was determined that there should be an educational network established to announce nearby activities, events and social gatherings that would improve the quality of life of the residents.

Suggestion: This action should be coordinated by local leaders and officials to bring the urban and rural communities together in social activities that can be enjoyed by all residents.

Keywords: Education of People, Community Study, Local wisdom

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เป็นศูนย์กลางความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยมและเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ของประชาชน ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน ดังงานวิจัยของ สุวุฒิ วรวิทย์พนิตและคณะ (2560: 1659) และงานวิจัยของ พัทธี ทองเรือ และคณะ (2559: 192) กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ประกอบด้วย บริบททางกายภาพ มีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับการประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก ความหลากหลายของสภาพนิเวศ และอาชีพของชุมชน มีความสมดุลระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ บริบททางสังคม มีความสัมพันธ์ช่วยเหลือแบ่งปันแบบเครือญาติ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน สภาพประเพณีและวัฒนธรรม วิถีคิดและพฤติกรรมของคนในชุมชนเป็นตัวยึดโยงให้คนในชุมชนมีความรู้สึกผูกพันและใกล้ชิดกันเป็นกลุ่มสังคม ปัจจัยที่เกิดจากพลังทางความสัมพันธ์ของเครือญาติ เพื่อนบ้าน รวมถึงงานประเพณีต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน จึงเปรียบเสมือนเป็นพลังหนุนเสริม ในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่างๆ ขึ้น ในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวุฒิ วรวิทย์พนิตและคณะ (2560: 1657) ภูมิปัญญาเป็นความรู้ดั้งเดิมอันประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้าน ไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วน ๆ หากแต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กับการทำมาหาเลี้ยงชีพ และงานวิจัยของ ทวี วัชรเกียรติศักดิ์ (2559: 1) แนวทางและการดำเนินการส่งเสริมการสร้าง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ จะต้องสร้างจากภายใน ภายนอก และทั้งภายใน ภายนอกชุมชน ตามปัจจัย คือ ความรู้ การยอมรับ ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมของภาคีสมาชิก และการมีชุมชนเป้าหมายเป็นศูนย์กลางของการสร้างความเข้มแข็ง โดยที่ผลการดำเนินการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน โดยการพัฒนากลุ่มอาชีพเชิงบูรณาการได้ทำให้มีการพัฒนา และงานวิจัยของพระใบฎีกาสุพจน์ ตบสีโลย (2560: 117) การดึงเอาความรู้ ความสามารถของปราชญ์ชาวบ้าน หรือคนในชุมชน ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กลไกทางสังคม เพื่อให้สามารถนำมาใช้พัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญญา เลิศไกร และคณะ (2559: 10) ชุมชนแห่ง

การเรียนรู้สำหรับสังคมไทยอาจจะเป็นชุมชนใหญ่หรือชุมชนเล็กและอาจจะอยู่ในเมืองหรือชนบท ต้องเป็นชุมชนที่ตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นของการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายประเภทและมีความต่อเนื่อง โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตขึ้นในชุมชน ภาวิตา เจริญจินดารัตน์และคณะ (2561: 160) งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการวิจัยที่ช่วยให้คนในชุมชนตระหนักถึงปัญหาของตน และเป็นตัวกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความรู้ ความคิดในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันวางแผน และร่วมกันรับผลที่เกิดขึ้น ซึ่งกระบวนการเหล่านี้สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้มากที่สุด และสามารถแก้ปัญหาของคนในชุมชนได้ตรงประเด็นที่สุด เพราะผู้ที่ทำวิจัยท้องถิ่นนั้นคือคนในชุมชนเอง โดยการสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้สามารถวางแผนได้ว่า ชุมชนควรจะเริ่มดำเนินการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในประเด็นใดก่อน ตามความต้องการของชุมชนที่จะแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งเมื่อชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาก็จะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งของชุมชนสามารถวัดได้จากการที่ชุมชนพึ่งพาตัวเองได้ สามารถแก้ไขปัญหได้ด้วยตนเอง เกิดการรวมกลุ่มกันเกิดการสร้างเครือข่าย เป็นต้น การที่ชุมชนจะเข้มแข็งขึ้นได้นั้น สิ่งที่สำคัญที่สุด ก็คือการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ต้องการให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนั้นงานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น จึงมีส่วนสำคัญในการทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง จนชุมชนเกิดความเข้มแข็งขึ้นในที่สุด

อย่างไรก็ตาม บ้านท่ามะเดื่อ เป็นหมู่บ้านหนึ่งในเขตการปกครองของตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ถือเป็นชุมชนที่เข้มแข็งชุมชนหนึ่ง ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของชุมชนซึ่งเป็นชุมชนที่มีทุนทางสังคมในการรวมตัวและเรียนรู้และมีทรัพยากรที่หลากหลายทั้งแหล่งอาหารอาชีพ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและการอนุรักษ์ทรัพยากรจึงเป็นพื้นที่เหมาะสมในการศึกษาวิถีชีวิตและการปรับตัวเพื่อนำร่องการเรียนรู้และการวิจัย ค้นหาศักยภาพทุนทางสังคมของชุมชน เพื่อวิเคราะห์หากระบวนการความร่วมมือและกระบวนการเรียนรู้วิถีชุมชนผสมผสาน ภูมิปัญญา และวิทยาการสมัยใหม่ในการจัดการชุมชน การปฏิบัติงานจริงในชุมชนไปพร้อมกับผู้นำชุมชนปราชญ์ชาวบ้านและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างทีมนักวิจัย ตลอดจนนักศึกษาปริญญาตรีครูฝึกพอเพียงสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชุมชนและค้นหาศักยภาพทุนทางสังคมของชุมชน นำไปสู่การพัฒนาชุมชน

2. เพื่อวิเคราะห์หากระบวนการ ความร่วมมือของชุมชน ตำบลท่ามะเดื่อ

3. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ ภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชุมชนและวิทยาการสมัยใหม่ในการจัดการชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาประชาชนในพื้นที่หมู่ที่ 6 ตำบลท่ามะเตือ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นพื้นที่มีกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ชุมชนมีความต้องการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยคนในชุมชนร่วมคิด วิเคราะห์หาวิธีการต่างๆ รวมถึงการเพิ่มศักยภาพของชุมชนตามทุนทางสังคมของชุมชนที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ทางด้านมนุษยวิทยาที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งจะใช้การศึกษาข้อมูลทางด้านเอกสารและภาคสนาม เพื่อประกอบการวิเคราะห์ค้นหาทุนทางสังคม ที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชน วิเคราะห์กระบวนการความร่วมมือของชุมชน และศึกษากระบวนการเรียนรู้และภูมิปัญญาของชุมชน ตลอดจนวิทยาการสมัยใหม่ที่ใช้ในการจัดการชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่หมู่ที่ 6 ตำบลท่ามะเตือ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา นักวิชาการ ชาวบ้านตำบลท่ามะเตือ ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตัวแทนกลุ่มอาชีพสามารถเล่าเรื่อง และวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนสามารถอธิบายเกี่ยวกับการจัดการภายในชุมชนให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อันจะนำไปสู่ชุมชนแบบอย่างอยู่เย็นเป็นสุข รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ผู้ศึกษาใช้เทคนิคการศึกษาหลายๆ วิธี ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงจากปรากฏการณ์ในชุมชนที่ศึกษา รวมไปถึงการลดช่องว่างระหว่าง ผู้ศึกษากับกลุ่มเป้าหมาย จะทำให้บรรยากาศในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความคิดเห็นเป็นไปด้วยความราบรื่นในขณะทำการศึกษา โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ทุนทางสังคมที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชน กระบวนการให้ความร่วมมือและกระบวนการเรียนรู้ภูมิ

ปัญญาของชุมชนกับบุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ในชุมชนและผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ โดยวิธีการแนะนำจากผู้นำชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ คือ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา นักวิชาการ และชาวบ้านตำบลท่ามะเดื่อ

การสนทนากลุ่ม เป็นวิธีที่ช่วยกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็นและแสดงทัศนคติของตนเองได้อย่างเต็มที่และเปิดเผยข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด โดยใช้เครื่องมือด้านอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ กล้องบันทึกภาพ กล้องถ่ายวิดีโอ เครื่องบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

กิจกรรมที่ 1 การจัดเก็บข้อมูลทุติยภูมิ และการสำรวจภาคสนาม คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง การเรียนรู้ของชุมชน พัฒนาสังคมอยู่เย็นเป็นสุข จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไป ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรมที่ 2 จัดเวทีสร้างความเข้าใจกับแกนนำชุมชน ค้นหาที่มคณะทำงานในชุมชน และวางแผนในการดำเนินงานศึกษาวิจัย ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ดังต่อไปนี้ 1) ประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชนเพื่อชี้แจงแนวทางการศึกษาวิจัย 2) จัดเวทีประชุมสร้างความเข้าใจ 3) จัดตั้งคณะทำงานวิจัยร่วมกับชุมชน และ 4) วางแผนร่วมกับชุมชน

กิจกรรมที่ 3 เเวทีถอดบทเรียน โครงการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมอยู่เย็นเป็นสุข ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง โดยมีประเด็นดังต่อไปนี้ 1) วิถีชุมชนและค้นหาศักยภาพทุนทางสังคมของชุมชน นำไปสู่การพัฒนาชุมชน 2) วิเคราะห์หากระบวนการ ความร่วมมือของชุมชน ตำบลท่ามะเดื่อ 3) ศึกษากระบวนการเรียนรู้ ภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชุมชนและวิทยาการสมัยใหม่ในการจัดการชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาสรุปประเด็น โดยการสังเคราะห์เนื้อหาศักยภาพทุนทางสังคมของชุมชน ความร่วมมือของชุมชน ภูมิปัญญา วัฒนธรรมของชุมชนเพื่อพัฒนาสังคมอยู่เย็นเป็นสุข : กรณีศึกษา ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง นำเสนอด้วยข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. **ศึกษาวิถีชุมชนและค้นหาศักยภาพทุนทางสังคมของชุมชน นำไปสู่การพัฒนาชุมชน** พบว่า สังคมชุมชนในตำบลท่ามะเดื่อเป็นชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรทางการเกษตร ซึ่งชุมชนสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นทุนในการพัฒนาชุมชนด้วยลักษณะที่โดดเด่นของประชาชนในชุมชนตำบลท่ามะเดื่อ ซึ่งเป็นคนที่มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตใจช่วยเหลือเกื้อกูลกับบุคคลทั้งในและนอกชุมชน เพื่อให้การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างมีความสุข จึงมีการเรียนรู้ที่หาวิธีการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เช่น ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ ขนมขี้มอด น้ำข้าวกล้อง น้ำข้าวกล้องงอก ข้าวเกียบสังหยด ข้าวย่ำสังหยด ปลายรำจุมูกข้าวสังหยด ผงขงข้าวเพาะงอก ข้าวพองสังหยด ดังนี้

1) ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ เมื่อสีเป็นข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือแล้ว บรรจุในถุง 1 กิโลกรัม และ 2 กิโลกรัม การบรรจุใส่ถุงพลาสติก นอกจากนี้นี้ยังมีการบรรจุในกระจุขนาดบรรจุ 1 กิโลกรัม และ 2 กิโลกรัม การเลือกสด (เลื้อจูด) มาเป็นบรรจุภัณฑ์เนื่องจาก สาด (เลื้อจูด) เป็นสัญลักษณ์ของอำเภอทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นตัวแทนของจังหวัดพัทลุง เป็นสินค้าขึ้นชื่อของจังหวัดพัทลุง ด้านข้างของบรรจุภัณฑ์ได้ติดป้ายชื่อ “ข้าวบางแก้ว ศูนย์บ้านเรียนรู้เกษตรธรรมชาติบางแก้ว ปลุกกินและแบ่งปัน” เป้าหมายเพื่อต้องการให้คนได้บริโภคข้าวอินทรีย์ รักสุขภาพ ในปัจจุบันได้จดลิขสิทธิ์สินค้าข้าวซ้อมมือ และข้าวกล้องสังหยดพัทลุงเรียบร้อยแล้ว

2) ขนมขี้มอด เป็นองค์ความรู้จากคนเฒ่าคนแก่ นำปลายข้าวสังหยดมาคั่วให้สุก ล้างน้ำ แช่เกลือ 10 นาที นำมาเสด็จน้ำ นำมาคั่วอีกครั้ง คั่วมะพร้าว น้ำตาลทรายแดง จากนั้นบดรวมกัน แล้วบรรจุในกรวยซึ่งเป็นบรรจุภัณฑ์ตามแบบดั้งเดิม เมื่อวางตลาดมักเป็นสินค้าที่ขายดีที่สุด เพราะมีลักษณะเฉพาะของรสชาติที่หอม หวาน มัน

3) น้ำข้าวกล้อง (นางนลินี สามัคคี) เริ่มศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองโดยอ่านหนังสือประกอบ ในระยะแรกผลิตเป็นน้ำข้าวกล้อง ขั้นตอนการผลิตเริ่มจากแช่หลายข้าวกล้อง 1 คืน ให้ข้าวนิ่มสามารถบดแบ่งได้ บดแบ่งด้วยไม้หิน ในภายหลังเปลี่ยนเป็นใช้เครื่องปั่น ต้มน้ำให้เดือดใส่ใบเตย นำแบ่งใส่ลงไป ขณะที่น้ำเดือดจะทำให้แบ่งไม่ตกตะกอน ใช้เวลาพอประมาณให้เห็นว่าความมันของข้าวออกมา ประมาณ 20 นาที ปรุงรสด้วยเกลือ น้ำตาลกรวดในภายหลังพัฒนาใส่ลูกเดือย และเปลี่ยนจากน้ำตาลกรวดมาเป็นน้ำตาลทรายแดง เพราะให้ความหวานมากกว่าซึ่งลูกค้าส่วนใหญ่นิยมให้มีความหวานมากขึ้น

4) น้ำข้าวกล้องงอก เป็นความรู้ที่ผสมผสานจากการอ่านหนังสือและความรู้จาก รศ.วรณัฐ ศรีเจษฎารักษ์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้มาให้ความรู้เรื่องข้าวกล้องงอกซึ่งมีสารกาบา

(GABA: Gamma aminobutylic acid) มีคุณสมบัติในการคลายความเครียด เมื่อรับประทานก่อนนอนภายหลังการตื่นนอนรู้สึกสบายตัว ขั้นตอนการทำน้ำข้าวกล้องงอกต่างกับการทำน้ำข้าวกล้องในขั้นตอนการปรุงประกอบด้วย ลูกเดือยบดน้ำตาลทรายแดง เกลือ ลูกเดือยบดเป็นการเพิ่มสารอาหารและให้ความมัน เช่นเดียวกับการใช้หมักคาร์เนชั่นสูตร อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา แต่ทางกลุ่มไม่เลือกใช้หมักเพราะคิดว่าการใช้ลูกเดือย ซึ่งเป็นธัญพืชจะให้คุณค่าที่แตกต่างออกไป สูตรนี้สามารถเก็บไว้ได้ 15 วัน ผลผลิตก้นน้ำข้าวกล้องและน้ำข้าวกล้องงอกกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ อกส.สาขาย่อยเขาชัยสน ผู้สูงอายุในชุมชนบางแก้ว และผู้ที่รักสุขภาพในเขตชุมชนบางแก้ว อาทิตย์ละประมาณ 100 ขวด

5) ข้าวเกียบสังหยด กลุ่มบ้านเรียนรูเกษตรธรรมชาติบางแก้ว มีแนวความคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถเก็บไว้ได้นาน จึงศึกษาด้วยตนเอง โดยเห็นว่า ข้าวดี แป้งสังหยดจะมีความหวานในตัว สามารถทำข้าวเกียบที่มีรสชาตธรรมชาติได้มากกว่าข้าวชนิดอื่น ๆ เริ่มต้นจากการนำปลายข้าวแช่น้ำ 2 ชั่วโมง ถึง 1 คืน บดให้ละเอียด ใช้แป้งมันมาผสมกับกระเทียมสับพริกไทยบด เกลือผง แป้งหมี่ หลังจากนั้นนำแป้งข้าวสังหยดมาตั้งไฟให้เดือด เทใส่ในแป้งมันคนให้เข้ากัน นำมาทำเป็นก้อนกลมยาว ๆ ใส่ในใบตองม้วนนำไปนึ่งประมาณ 45 นาที พักให้เย็น นำเข้าตู้เย็น 1 คืน ออกจากตู้เย็นหั่นเป็นชิ้น บาง ๆ ตากแดด 2 แดด เก็บไว้ได้นานเป็นปี คุณสมบัติเด่นของข้าวสังหยดคือเมื่อทอดไม่อมน้ำมัน ไม่เหม็นหืน มีความหวานจากข้าว

6) ข้าวย่ำสังหยด ส่วนประกอบได้แก่ น้ำผึ้งเหลว กะปิ ข้าว ตะไคร้ ใบมะกรูด นำทุกอย่างมาเคี่ยวจนเหนียว เตรียมเครื่องเคียงในการคลุกข้าวประกอบด้วย ใบพะยอม ดอกดาหลา ตะไคร้ ผักมะขามอ่อน มะพร้าวคั่ว กุ้งแห้ง ถั่ว แต่งกว่า วิธีการคลุก นำข้าวสวยใส่จาน ตามด้วยมะขามอ่อน ราดด้วยน้ำเคี่ยวข้าวย่ำ เติ่มมะพร้าวคั่ว และเครื่องเคียงจนครบ เคล็ดลับของความอร่อยอยู่ที่การใส่มะขามแล้วราดน้ำข้าวย่ำลงไปจะทำให้ความเปรี้ยวของมะขามออกรส

7) ปลายรำจุกข้าวสังหยด ได้จากการข้อม(ตำ) ข้าวกล้อง นำมาคั่ว/อบภายใน 7 ชั่วโมง เป็นการไล่ความชื้นออกให้หมด นำมาบดให้ละเอียด เปรี้ยวด้วยตะแกรงร่อนแป้ง บรรจุด้วยถุงพอยกันแสงเป็นความรู้จากอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

8) ผงขงข้าวเพาะงอก วิธีการเริ่มจากการแช่ข้าวเปลือก 1 คืน นำขึ้นจากน้ำนำฟ้าเปียกหมาด มาดลุมบ่มไว้ 2 คืน พยายามอย่าให้แห้งคอยรดน้ำ เมื่อข้าวงอกนำมาตากแดดประมาณ 2 แดด นำมาสีกล้องสำหรับข้างเมล็ดดีนำมาขายเป็นข้าวเพาะงอก นำมาคั่ว บดให้ละเอียด ผสมธัญญาพืช เช่น ลูกเดือย น้ำตาลทรายแดง

9) ข้าวพองสังหยด ใช้ข้าวกล้องแช่น้ำ 1 คืน นำมานึ่ง ตากแดด นำมาทอด จากนั้นใส่ลงไปผัดในน้ำตาลโตนดที่เคี่ยวจนเหนียว ใส่งา นำปลายข้าวมาคั่วบดแล้วรองไว้ก้นถาด นำน้ำข้าวพองที่คลุกกับน้ำตาลเทใส่ถาด พอเริ่มเย็นตัดให้เป็นชิ้นพอคำ

นอกจากนี้ก็ยังมียังมีกิจกรรมบ้านเรียนรู้เกษตรธรรมชาติบางแก้ว กลุ่มออมทรัพย์สตรี ชมรมผู้สูงอายุ กิจกรรมของผู้สูงอายุ ชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพ กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง มีรายละเอียดดังนี้

1) บ้านเรียนรู้เกษตรธรรมชาติบางแก้ว ประชาชนชาวบ้านได้มีการทำเกษตรอินทรีย์ การทำข้าวสังหยดมีการแปรรูปเรื่องข้าวสังหยด โดยมีนางสาวจินดา มาสุข ดูแลผลิตภัณฑ์ข้าว ดูแลข้าวเปลือกออกมาเป็นข้าวสาร ข้าวกล้อง ข้าวเพาะงอก ข้าวซ้อมมือและมีนางนลินี สามัคคี แปรรูปเป็นข้าวเกรียบ ขนมขี้มอด น้ำข้าวกล้อง ขนมครก ขนมจาก ข้าวเพาะงอกพร้อมซัง การจำหน่ายเป็นการออเดอร์ สำหรับคนที่รักสุขภาพ ส่วนใหญ่เป็นลูกค้ารักสุขภาพโดยตรง เช่น โรงพยาบาลบางแก้ว โรงพยาบาลเขาชัยสน ธกส. และประชาชนทั่วไปจะมาสั่งทำล่วงหน้าจะไม่ทำเก็บไว้เพราะต้องการให้ลูกค้ารับประทานของสด

2) กลุ่มออมทรัพย์สตรี สมาชิกออมทรัพย์สตรี จำนวนสมาชิก 85 คน ต้นทุนครั้งแรก คนละ 100 บาท มีการส่งเงินออมทรัพย์ทุกวันที่ 10 ของเดือน ตอนนี้อยู่ไม่สวัสดิการและประกันสังคม เพราะเงินยังมีอยู่ไม่มากอนาคตจะมีให้

3) ชมรมผู้สูงอายุ ตั้งเมื่อปี 2550 รัฐบาลได้ให้งบอุดหนุนในโครงการชมรมผู้สูงอายุ โดยผ่านเทศบาลตำบลท่ามะเดื่อปีละ 10,000 บาท อาจารย์ขุม อักษรชู อายุ 84 ปี เป็นประธานชมรม ปัจจุบันมีสมาชิก 198 คน มีสวัสดิการ ตั้งเป็นกองทุนชาปนกิจสังเคราะห์ ซึ่งจะมีการเก็บเงินศพ ละ 20 บาท ค่าบำรุงของสมาชิกผู้สูงอายุ 100 บาท/ปี จะมีสวัสดิการหากสมาชิกคนใดออกโรงพยาบาลจะมีกิจกรรมการเยี่ยมไข้ คนละ 200 บาท มีการกำหนดสมาชิกสามัญ อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป และสมาชิกวิสามัญ อายุ 50 ปี ขึ้นไป

4) กิจกรรมของผู้สูงอายุ จะมีการพบกลุ่ม 3 เดือน 1 ครั้ง นัดพบปะพูดคุยกันซึ่งมีผู้นำชุมชนจะมาคุยเรื่องการรักษาสภาพ มีการมาฟังพระเทศน์ ชี้แจงรายรับรายจ่ายของชมรมหรือบางครั้งหากมีสมาชิกใหม่ก็จะมีการแนะนำตัว มีกิจกรรมร้องเพลง และเล่นนิทาน รับประทานอาหารร่วมกันโดยใช้บจจากการเก็บประจำปี 100 บาท/ต่อปี ชมรมผู้สูงอายุจะมีเลื้อชมรมพบปะกันทุกคนต้องใส่เสื้อชมรมซึ่งสมาชิกใช้บของตนเอง และมาก่อน เวลานั้นทุกครั้ง และตอนนี้ทางเทศบาลได้ตั้งงบประมาณ เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ โดยการจัดกิจกรรมเดินตอนเช้า จัดเดือนละ 2 ครั้ง มีวันพฤหัสบดี 1 และวันพฤหัสบดี 3 ของเดือน เป็นการเดินออกกำลังกาย

กาย และเดินเยี่ยมชุมชนในตลาด บางแก้วและหมื่นเวียนไปเรื่อยๆ จนครบชุมชน หลังจากนั้นก็มาทานอาหารเช้าและแยกย้ายกันกลับบ้าน

5) ชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพ มีทั้งผู้สูงอายุ เด็ก และวันทำงาน สมาชิก 102 คน แต่มาปั่นจริงๆ แล้วประมาณ 50 คน เดือนละ 2 ครั้ง สลับกันกับการเดิน ซึ่งจะเป็นสัปดาห์ที่ 2 ของวันอาทิตย์ และสัปดาห์ที่ 4 ของเดือน โดยสมาชิกจะเป็นผู้กำหนดกันเองว่าแต่ละครั้งจะนัดพบกันที่ไหนและจะไปไหนกันในแต่ละครั้ง

6) กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมอาชีพนำร่องสนองนโยบายเศรษฐกิจพอเพียง โดยทางนายกเทศบาลตำบลท่ามะเดื่อให้พนักงานทำแปลงผักสวนครัว คนละ 1 แปลง ในพื้นที่ทำงานของเทศบาลและให้พนักงานที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลท่ามะเดื่อทุกคน ปลุกผักสวนครัวเลี้ยงไก่ ที่บ้านของพนักงานเอง โดยจะมีฝ่ายสวัสดิการออกเยี่ยมเยียนและรายงานให้นายกทราบ พนักงานบางคนก็ทำปุ๋ยหมัก, น้ำหมักชีวภาพ ซึ่งการที่ให้พนักงานทำอย่างนี้เพราะต้องการที่จะให้เป็นตัวอย่างกับชาวบ้านในชุมชน

2. วิเคราะห์หากระบวนการ ความร่วมมือของชุมชน ตำบลท่ามะเดื่อ

จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชนในตำบลท่ามะเดื่อ มีหน่วยงานภายนอกและการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ก่อนจบการศึกษาได้นักศึกษาทั้งปริญญาตรีและปริญญาเอก ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ทำวิทยานิพนธ์ และวิจัย เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เรื่องทำข้าวเกรียบจากข้าวสังหยด นักศึกษาจากคณะอุตสาหกรรม เรื่อง ตรวจสอบอาหารจากน้ำข้าวกล้องสังหยด เรื่อง แป้งข้าวสังหยดมาแปรรูป มาอีกระยะเวลาในการเก็บน้ำข้าวกล้อง ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เรื่องวงจรของข้าว นักศึกษา ปริญญาเอกจาก คณะอุตสาหกรรม ทำเกี่ยวกับ เรื่องข้าวที่ใส่ปุ๋ยอินทรีย์กับไม่ใส่ปุ๋ยอินทรีย์แตกต่างกันอย่างไร คณะสิ่งแวดล้อม เรื่อง เกี่ยวการตรวจข้าวสารตกค้างในข้าว คณะทรัพยากรธรรมชาติ เรื่อง ข้าวพื้นบ้านบางแก้ว มีสายพันธ์อะไรบ้าง ส่วนการศึกษาดูงานประชาชน ในชุมชนตำบลท่ามะเดื่อ กับหน่วยงานภายนอก กับมหาวิทยาลัยทักษิณ สถานที่ดูงานจังหวัดอุทัยธานี เรื่อง เกษตรอินทรีย์ เรื่อง นาโยน (หากภาษาทางใต้คือการหว่านข้าว) ดูเรื่องการแปรรูปข้าวพะองอก, ในบางครั้งเมื่อชุมชนนำแนวคิดมาปฏิบัติจริงในชุมชนก็จะมีชุมชนอื่นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเข้ามาพัฒนา เช่น สถานศึกษา จากมหาวิทยาลัยต่างๆ เข้ามาร่วมเรียนรู้ และพัฒนาในเรื่องกิจกรรมสินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล การทำข้าว สังหยด การทำน้ำข้าวกล้องออก การเพาะเห็ด การทำปุ๋ยหมัก การทำปุ๋ยอินทรีย์ธรรมชาติ เป็นต้น ชุมชนในตำบลท่ามะเดื่อ มีทั้งบุคคล หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกที่ให้ความสำคัญในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน และจะเข้ามาศึกษาเรียนรู้ความเป็นอยู่ของ

ชุมชนโดยมีวิถีชุมชนอยู่อย่างไรให้อยู่เย็นเป็นสุข และได้มีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับโครงการต่างๆ ในชุมชน และประสบความสำเร็จ ซึ่งได้จากความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการมีน้ำใจในการให้ข้อมูล สำหรับสถาบันการศึกษาก็เป็นสถาบันที่ตั้งอยู่ในชุมชนตำบลท่ามะเดื่อ คือ โรงเรียนอนุบาลบางแก้ว กับโรงเรียนวัดรัตนวราราม ซึ่งสถาบันมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน เป็นสถาบันผลิตเยาวชนอนาคตมาร่วมพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชนเข้ามาเป็นกรรมการสถานศึกษา เพื่อเป็นการถ่ายทอดกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน

จะเห็นได้ว่า ทูตทางสังคมในชุมชนตำบลท่ามะเดื่อที่มีอยู่ได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้แก่คนในชุมชน รวมถึงการนำไปถ่ายทอดแก่กันในพื้นที่ต่างๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดการพบปะร่วมการแสดงความความคิดเห็น ข้อเสนอแนะทั้งจากประสบการณ์ ความรู้ การศึกษาจากคนในชุมชนที่มีโอกาสออกไปศึกษานอกชุมชนและกลับมาช่วยเหลือเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีหน่วยงานจากภายนอกเข้ามาศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำสิ่งที่ได้มาในชุมชนไปใช้ประโยชน์ รวมถึงการที่ชุมชนให้ความรู้แก่หน่วยงานภายนอกซึ่งเป็นความรู้ที่มีและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3. ศึกษากระบวนการเรียนรู้ ภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชุมชน และวิทยาการสมัยใหม่ในการจัดการชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข

องค์ความรู้ส่วนใหญ่ได้จากประชาชนในอำเภอบางแก้ว ได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันจนหาข้อสรุปส่วนองค์กรที่เข้ามาสนับสนุนเริ่มแรกก็มี สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เข้ามาสนับสนุนการวิจัยในเรื่องเรื่อง โครงการการจัดการองค์ความรู้เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูพันธุ์ข้าวบางแก้ว และการส่งเสริมการทำนาแบบธรรมชาติ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เข้ามาช่วยเหลือเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล โดยการแบ่งทีมเพื่อเข้าไปสอบถามตามกลุ่มเรียนรู้ตามเวทีต่างๆ เก็บข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองของบางแก้วว่ามีข้าวพันธุ์อะไรบ้าง และข้าวแต่ละพันธุ์ใช้เวลาปลูกกี่เดือน จุดเด่นในเรื่องของพันธุ์ข้าวเกิดจากอะไร พันธุ์ข้าวพื้นเมืองของบางแก้วที่หายไป หรือคุณภาพที่เปลี่ยนไปเพราะอะไร และเราจะปรับพันธุ์ข้าวพื้นบ้านให้กลับมามีคุณภาพและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเดิมได้อย่างไร และอีกอย่างหนึ่งเป็นเรื่องของความเชื่อและพิธีกรรมของการทำนา ไปสืบค้นจากชาวบ้าน ถามว่ายังมีในเรื่องของพิธีกรรมการทำนาอยู่หรือไม่ หากมีความเชื่อเรายังมีพิธีกรรมหลงเหลืออยู่อีกหรือไม่ เขาจะใช้ความเชื่ออย่างไร เช่น แรกไถนายังมีในเรื่องการว่าคาถาแรกไถ ว่านกกล้า แต่ก่อนทำทุกขั้นตอน เจ้าของจะต้องดูดวงของตนเองก่อนว่าทำนาแล้วได้ผลหรือไม่

ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของชาวพื้นบ้าน ความเชื่อของพิธีกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในตำบลท่ามะเตือ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ซึ่งประกอบด้วยประเด็นการศึกษาเรียนรู้ของชุมชนดังต่อไปนี้

1) ศูนย์การเรียนรู้บ้านเกษตรธรรมชาติ เป็นโครงการจัดการองค์ความรู้เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูพันธุ์ข้าวบางแก้ว และส่งเสริมการทำนาแบบธรรมชาติ พัฒนาเข้าสู่การบริหารจัดการโดยชาวบ้านร่วมมือกันเป็นอย่างดี โดยการวิธีการทำนาของกลุ่มบ้านเรียนรู้เกษตรธรรมชาติบางแก้ว ซึ่งเป็นการทำนาปี โดยมีขั้นตอน ดังนี้ การไถแปร การคัดเมล็ดพันธุ์ การเตรียมกล้าสำหรับหว่าน การหว่านกล้า การบำรุงรักษา การบำรุงรักษากล้า การปักดำ การบำรุงรักษาหลังจากปักดำ ข้าวตั้งท้อง ข้าวสุก การเก็บข้าว การแปรรูป

2) กลุ่มแม่บ้าน/กลุ่มออมทรัพย์ของสตรี มีคุณแม่เพียงใจ ปานยิ่ง ซึ่งเป็นข้าราชการบำนาญ เป็นประธานกลุ่มแม่บ้าน ทำขนม เพาะเห็ด เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่

3) กลุ่มทำนาเทศบาลตำบลท่าเตือ ทำข้าวสังหยด, ข้าวพื้นบ้าน มีข้าวหว่าน ข้าวหอมจันทร์ ข้าวเล็บนก เป็นต้น

4) ศูนย์เรียนรู้การแกะรูปหนังตะลุง เป็นกิจกรรมให้กับผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานได้ฝึกแกะรูปหนัง

5) ศูนย์เรียนรู้เลี้ยงไก่มันบางแก้ว เทศบาลตำบลท่ามะเตือสนับสนุน พ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ จากเดิมเป็นไก่บ้านธรรมดาโดยใช้วิธีการปล่อยให้หากินเอง แต่หากเป็นไก่มันจะขังไว้โดยเพิ่มปริมาณการให้รับประทานอาหาร

6) สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้ามาศึกษาดูงานได้เยี่ยมชม เช่น ผลิตภัณฑ์ลูกหยี รูปหนังตะลุง ข้าวเกียบสังหยด

7) การศึกษาดูงาน ผู้นำชุมชนได้จัดโครงการศึกษาดูงานนอกสถานที่ให้กับประชาชนในชุมชนท่ามะเตือ และประชาชนในชุมชนได้นำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนากิจกรรมต่างๆ ในชุมชนเพื่อให้องค์กรทั้งภายในและภายนอกชุมชนมาเยี่ยมชมเกิดความประทับใจและกลับมาอีกครั้ง

การอภิปรายผล

จากการวิจัยพบว่า ประชาชนตำบลท่ามะเตือ เป็นชุมชนที่มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย พร้อมทั้งมีการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ รวมถึงการผสมผสาน ภูมิปัญญา วิสาหกิจชุมชนมาจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ดังนี้

1. การเรียนรู้ของชุมชน ตำบลท่ามะเดื่อ เป็นการเรียนรู้แบบผสมอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยง การเรียนรู้ของบรรพบุรุษ ถ่ายทอดภูมิปัญญาการเรียนรู้ในระบบและการเรียนรู้นอกระบบ การเรียนรู้ตามอัธยาศัย การเรียนรู้เป็นตามวิถีชุมชน ผู้นำกลุ่มองค์กร ภาครัฐ หน่วยงานราชการ นักวิชาการ นักวิจัย โดยในตำบลท่ามะเดื่อ มีทุนทางสังคมที่สำคัญ คือ ทุนมนุษย์ ซึ่งชาวบ้านใน ตำบลท่ามะเดื่อเป็นผู้ที่มีความเสียสละช่วยเหลือ มีน้ำใจไมตรี และอัธยาศัยที่ดีต่อกันทั้งกับคนใน ชุมชนและกับคนนอกชุมชน การรวมกลุ่มองค์กร รวมถึงการมีทุนทางวัฒนธรรม ประเพณีความ เชื่อศาสนา พิธีกรรม คุณค่าที่มีการยึดถือปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือ และแบ่งปันด้วยความผูกพันต่อกัน อย่างเป็นที่เป็นที่นอองในชุมชน ทุนทรัพยากร ที่ดิน ป่าไม้ นาข้าว และทะเล ล้วนเป็นแหล่งอาหาร และการหาเลี้ยงชีพของคนในชุมชน

2. ภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชุมชน เมื่อในอดีต สมาชิกในชุมชนเกิดการเจ็บป่วยขึ้น ก็ได้ มีการรักษาแบบพื้นบ้าน ซึ่งได้รับการดูแลจาก “หมอยา” อาศัยสมุนไพรในท้องถิ่นมาใช้ในการ รักษาอาการเจ็บป่วยต่าง ๆ แยกออกตามอาการของคนป่วย โดยองค์ความรู้เหล่านี้ส่วนใหญ่ ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และการเรียนรู้ จากประสบการณ์ของหมอยาแต่ละคน ปัจจุบันหมอยาในชุมชนตำบลท่ามะเดื่อมีไม่มากนัก ผู้คนที่เจ็บป่วยก็จะไปหาหมอที่โรงพยาบาล ส่วนน้อยที่ยังคงรักษาด้วยยาสมุนไพรอยู่ การรักษามีความชำนาญที่แตกต่างกันออกไป โดยมีการ สืบทอดกันในครอบครัวและเครือญาติ และปัจจุบันหมอยาของชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีผู้สืบทอดลดลง มีผู้มาใช้บริการลดน้อยลง จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง การคมนาคมสะดวก มากขึ้นสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขของรัฐได้ง่ายขึ้น การสืบทอดหรือถ่ายทอดจากรุ่นถึงแม่ จะลดน้อยลง แต่ทางชุมชนก็ยังคงมีการรักษาภูมิปัญญาเหล่านี้เอาไว้ เพื่อให้ลูกหลานได้ค้นคว้า เรียนรู้ และเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติต่อไป

3. ทางด้านวิทยาการสมัยใหม่ เป็นการถ่ายทอดความรู้เริ่มจากกระบวนการเรียนรู้จาก กลุ่มคนต่างๆ และจากการที่ประชาชนในชุมชนได้ไปศึกษาจากหน่วยงานภายนอกและนำ กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากที่ต่าง ๆ มาบูรณาการให้เข้ากับชุมชน และยังได้กระบวนการเรียนรู้ จากหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาศึกษาในชุมชน โดยอาศัยวิธีการจากการเข้าร่วมประชุมกลุ่มต่างๆ การประสานงานการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

4. กระบวนการวิเคราะห้หาวิถีทางในการตัดสินใจโดยมีการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน ประชุมกลุ่มย่อย ศึกษาดูงาน การวางแผนกิจกรรมการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเรียนรู้ เกษตรธรรมชาติบางแก้ว เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูพันธุ์ข้าวบางแก้ว และการส่งเสริมการทำนาแบบ ธรรมชาติ การลดรายจ่ายเพื่อเพิ่มรายได้ในการใช้ทุนทางสังคม เช่น ใช้มายาเขา (ชี้คว้าว) ชีววั

เผา หรือน้ำป๋วยชีวภาพ ไม่ใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ยเคมี และลดการใช้สารเคมี การทำปุ๋ยชีวภาพเพื่อสุขภาพของคนในชุมชน โดยมีการผลิตเพื่อการใช้ในชุมชน และมีการพัฒนา กลุ่มทำนาข้าว โดยการสีข้าวด้วยมือ แทนการใช้เครื่องสีข้าวยุคปัจจุบัน พัฒนาผลิตภัณฑ์จากข้าว พันธุ์บ้านบางแก้วแปรรูปเป็นอาหาร แต่ละชนิดได้ดังนี้ ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ ขนมขี้มอด น้ำข้าว กล้อง น้ำข้าวกล้องงอก ข้าวเกียบสังหยด ข้าวย่ำสังหยด ปลายรำจุ่มข้าวสังหยด ผงชงข้าวเพาะ งอก ข้าวพองสังหยด และยังมีกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นจุดหนึ่งที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ ของประชาชนในชุมชนในการอยู่ร่วมกันและไปมาหาสู่พึ่งพาอาศัยกัน โดยมีการยึดหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการตัดสินใจวิถีทางชุมชนอย่างพอเพียงอันนำไปสู่การเป็นต้นแบบ “ชุมชน อยู่เย็นเป็นสุข” ที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ควรมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบแบบแผน มีการตรวจสอบภายใน
- 1.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนศักยภาพและ หนุนเสริมกิจกรรมขององค์กรชุมชนจากความต้องการของภาคประชาชน
- 1.3 ควรมีนโยบายการพัฒนาควบคู่กับการศึกษา การเรียนรู้ร่วมกันเชิงวิจัยชุมชน สร้างสรรค์เป็นพลังเกื้อหนุนสร้างความเชื่อมั่นต่อวิถีถิ่นฐานของชุมชน และเป็นพันธมิตรในระยะ ยาวของชุมชน เพื่อนำองค์ความรู้มาร่วมพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มองค์กรอยู่เย็นเป็นสุข ตลอดไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการเข้ามามีส่วนร่วมอันนำไปสู่การเป็น ต้นแบบ “ชุมชนอยู่ เย็นเป็นสุข” ที่ยั่งยืน
- 2.2 ควรศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในท้องถิ่น ในการเข้ามามี ส่วนร่วมพัฒนาชุมชน อย่างไร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง โครงการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการพัฒนาสังคมอยู่เย็นเป็นสุข: กรณีศึกษา ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยนี้จาก งบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผู้วิจัยขอขอบคุณประชาชนในชุมชน ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง และท่านอื่นๆ ที่ไม่ได้กล่าวในที่นี้ ที่มีส่วนทำให้งานวิจัยนี้ลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ทวี วัชรเกียรติศักดิ์. (2559). การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนโดยการพัฒนากลุ่มอาชีพ ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพลสงคราม อำเภอนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ*, 5(1), 1.
- ปัญญา เลิศไกร และคณะ. (2559). การเก็บข้อมูลวิจัยชุมชนภาคสนาม. *วารสารนาครบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 5 (2).
- พระใบฎีกาสุพจน์ ตปสียโย. (2561). การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน : การเชื่อมโยง ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในจังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ และสุรินทร์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 6 (1), 117.
- พัชรี ทองเรือ และคณะ. (2559). รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน. *วารสารนาครบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 9(2), 192.
- ภาวิดา เจริญจินดารัตน์ และคณะ. (2561). งานวิจัยท้องถิ่นเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*, 36(2), 152-161.
- สุกฤดี วรวิทย์พินิตและคณะ. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้วิถีเมืองเพชรตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารศิลปากร*, 10 (2), 1659.